

Grzegorz Kasprzycki

Zrzeszenia religijne laikatu miejscem budowania jedności Kościoła

Studia Sandomierskie : teologia, filozofia, historia 20/2, 95-107

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZRZESZENIA RELIGIJNE LAIKATU MIEJSCEM BUDOWANIA JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

Sobór Watykański II w nauczaniu o Kościele posłużył się metaforą Ciała Chrystusowego (KK 7; 8), Ludu Bożego (KK 9) oraz sakramentu zbawienia (KK 1; 48). To bogactwo myśli przyczyniło się do tego, że teologowie zaczęli wysuwać na pierwszy plan ideę *communio*, uważając ją za fundament soborowej eklezjologii. W ten sposób w eklezjologii dokonano się przejście z jurydycznej i apologetycznej koncepcji Kościoła do wspólnotowej, którą przedstawia Konstytucja *Lumen gentium*, mówiąc o Bożej obecności w Kościele jako wspólnocie o wymiarze wartościowym i horyzontalnym (KK 4). Z tej eklezjologicznej koncepcji Kościoła jako wspólnoty wynikają implikacje pastoralne: jedność i różnorodność, uczestnictwo i współodpowiedzialność. W budowaniu wspólnoty Kościoła pomocą są zrzeczenia religijne laikatu, które przez pomoc człowiekowi w nawiązaniu komunii z Bogiem oraz troskę o jedność z hierarchią i pomiędzy sobą przyczynią się do odnowy wspólnotowego wymiaru Kościoła¹.

1. Troska o jedność Kościoła

Chrystusowe słowa „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojczy, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno” (J 17, 21) ukazują model jedności jaką mają urzeczywistniać Jego uczniowie. W Trójcy Świętej widzimy przykład jedności w wielości i wielości w jedności. Jej źródłem jest Miłość, która jest zasadą bytowania Osób Bożych (por. 1J 4, 8). Relacje między Osobami Trójcy Świętej są doskonałym wzorem relacji, które winny być urzeczywistniane przez każdą wspólnotę kościelną².

¹ B. Biela, *Parafia miejscem urzeczywistniania się komunii Kościoła*, Katowice 2006, s. 57-58.

² Por. Jan Paweł II, *Powołaniem parafii jest odnowić duchowy, społeczny i historyczny fundament pierwszych wspólnot, Nauczanie papieskie* (dalej cyt. NP), t. 9/1, 1986, Poznań 2005, s. 610; Jan Paweł II na następujący sposób ujmuje duchowość komunii: „Duchowość komunii to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicę Trójcy Świętej, która zamieszkuje w nas” (NMI 43).

Najwyższym wzorem jedności jest wewnętrzne życia Boga jednego w trzech Osobach. Komunia, która istnieje pomiędzy Ojcem, Synem i Duchem Świętym, jest duszą powołania Kościoła (SRS 40). Prawda o Jednym Bogu w Trójcy Osób jest podstawą ciągłego dążenia do jedności wspólnoty Kościoła. Jest najcenniejszą prawdą, która łączy wszystkich wyznawców Chrystusa silnymi więzami wiary w Boga. Aktualnym zadaniem wszystkich wspólnot chrześcijańskich jest odzwierciedlanie jedności jaka istnieje pomiędzy Ojcem a Synem w Duchu Świętym³. Wszyscy wyznawcy Chrystusa mają więc dołożyć starań, aby swoje myśli i działanie podporządkować woli Ducha Świętego, który jest zasadą jedności Kościoła (DeV 63).

W Kościele jako Mistycznym Ciele Chrystusa współistnieje wiele powołań, charyzmatów i zadań, które choć różne, są wobec siebie komplementarne. Św. Paweł porównuje Kościół do ludzkiego ciała, które jest jedno, mimo że składa się z licznych członków (1Kor 12, 1-11). Kościół budowany jest przez wielu członków o różnych charyzmatach, udzielanych przez Ducha Świętego, który jest dynamiczną zasadą jedności i różnorodności (por. 1Kor 12, 12)⁴. Charyzmaty, urzędy, funkcje i posługi zarówno duchownych, jak i świeckich istnieją we wspólnocie i dla wspólnoty, są bogactwem, który służy dobru wszystkich ludzi (por. ChL 20).

Chrześcijanie, którzy starają się żyć w jedności stają się dla świata znakiem, który może doprowadzić innych do wiary w Chrystusa i sprawić, że Chrystus będzie między nimi prawdziwie obecny (J 11, 23). Dzięki jedności każda wspólnota staje się żywą częścią mistycznego Ciała Chrystusa. Jedność uczniów Chrystusa należy do istoty Kościoła i jest koniecznym warunkiem, by jego działalności ewangelizacyjna była owocna i wiarygodna⁵. Troska o jedność staje się zatem pierwszym i cichym głosem Ewangelii o tym, że Jezus jest pośród nas (por. ChL 64). Posłannictwo świeckich ma więc polegać na dawaniu świadectwa ludzi odnowionych w Chrystusie i żyjących w jedności⁶. W jedności bowiem można doświadczyć żywej obecności Chrystusa Zmartwychwstałego, przez którego chrześcijaństwo stanowią jedno⁷.

³ Por. F. Blachnicki, *Boży plan jedności i jego antyteza*, w: F. Blachnicki, *Jedność i diakonia*, red. I. Chłopkowska, Kraków 2009, s. 21-22.

⁴ Zob. Jan Paweł II, *Spotkanie człowieka z Bogiem pod działaniem Ducha*, „L'Osservatore Romano” Wydanie Polskie (dalej cyt. OsRomPol) 20(1999), nr 42, s. 42; M. Kowalczyk, *Duch Święty w życiu i działalności Ludu Bożego*, w: *Duch Odnowiciel*, red. L. Balter i in., *Kolekcja Communio*, t. 12, Poznań 1998, s. 186.

⁵ Benedykt XVI, *Droga Neokatechumenalna wielkoduszną posługą ewangelizacyjną*, OsRomPol 30(2009), nr 3, s. 10.

⁶ Jan Paweł II, *Logika wspólnoty*, NP, t. 7/1, rok 1984, Poznań 2000, s. 100; Ks. F. Blachnicki wylicza dwa etapy budowania jedności. Najpierw ma miejsce wychowanie nowego człowieka. Polega ono na odnalezieniu przez człowieka podobieństwa do Boga, które polega na urzeczywistnianiu siebie w dawaniu. Powstanie w ten sposób siła, która będzie prowadzić do jedności. Następnie, tworzy się nową wspólnotę i nową kulturę. F. Blachnicki, *Jedność i diakonia ...*, s. 33-36.

⁷ Jan Paweł II, *Myśli o kapłaństwie*, NP, t. 5/1 rok 1982, Poznań 1993, s. 616.

2. Budowanie jedności z Bogiem podstawowym zadaniem zrzeszeń religijnych laikatu

Analizując nauczanie Soboru Watykańskiego II oraz papieży Jana Pawła II i Benedykta XVI dotyczące budowania jedności, należy wskazać płaszczyzny jej realizacji. Pierwszą płaszczyzną stanowi budowanie jedności z Bogiem oraz pomiędzy ludźmi (KK 1), drugą zaś jest budowanie jedności we wspólnocie Kościoła⁸.

Podczas II Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot Benedykt XVI przypomniał, by zrzeszenia religijne laikatu były „szkołami jedności, grupami osób w drodze”, w których chrześcijanie nauczą się życia razem w prawdzie i miłości⁹. Zrzeszenia religijne należy oceniać według tego, na ile są otwarte na życie jednego i wspólnego Kościoła Chrystusowego, który mimo swej różnorodności zawsze jest jeden¹⁰. Tym, który daje jedność, jest Duch Święty, a czyni to przez prawdę i miłość, którą rozlewa w sercach chrześcijan. Powstaje w ten sposób jedność tak głęboka, że św. Paweł mówi: „wszyscy jesteście kimś jednym w Jezusie Chrystusie” (Ga 3, 28). Owa jedność wyraża się w wielości, ponieważ Duch Święty wieje tam, gdzie chce. Czyni to w sposób niespodziewany i w nieoczekiwanych miejscach i formach. Papież przypomniał, że Duch Święty pragnie, aby chrześcijanie byli wielokształtni, by „[...] tworzyli jedno Ciało, w jedności ze stanami Kościoła. (...) Tylko tak właśnie jedność zyskuje swą moc i piękno”¹¹. Wyrazem troski zrzeszeń religijnych o jedność jest otwieranie się na Ducha Świętego i współpracowanie z Nim.

Budowanie jedności należy rozpocząć od osobistego nawrócenia serca i odnowy życia oraz zjednoczenia z Bogiem. Człowiek, który chce dążyć do jedności w jakiegokolwiek dziedzinie życia, powinien najpierw sam poddać się Bogu i przyjąć postawę ciągłego nawracania i pojednania. Jak zauważa Jan Paweł II, dokonuje się to przez pogłębione życie sakramentalne i modlitewne¹². W ten sposób w człowieku wierzącym dokonuje się integracja przyjętej przez niego Ewangelii z decyzjami i czynami podejmowanymi w codziennym życiu (DE 7; US 21)¹³.

⁸ Ks. F. Blachnicki wymienia pięć płaszczyzn zaangażowania chrześcijan na rzecz jedności: 1. jedność ze światem; 2. Jedność między chrześcijanami różnych wyznań; 3. Jedność w Kościele; 4. Jedność pomiędzy różnymi ruchami eklezjalnymi; 5. Jedność w Ruchu Światło-Życie. W. Skworec, *Przedmowa*, w: F. Blachnicki, *Jedność i diakonia ...*, s. 8; Zob. A. Wodarczyk, *Przedmowa do wydania drugiego*, w: F. Blachnicki, *Jedność i diakonia...*, s. 13.

⁹ Benedykt XVI, *Nieście światło Chrystusa do wszystkich środowisk*, OsRomPol 27(2006), nr 8, s. 8.

¹⁰ Benedykt XVI, *List do seminarzystów*, OsRomPol 31(2010), nr 11, s. 7.

¹¹ Benedykt XVI, *Życie, wolność, jedność, współodpowiedzialność*, OsRomPol 27(2006), nr 8, s. 11.

¹² Jan Paweł II, *Żaden ruch nie może wykluczać innych*, OsRomPol 1(1980), nr 4 s. 24.

¹³ Misją Kościoła jest przede wszystkim to, aby ciągle uobecniać Boże przebaczenie, wzywać ludzi do pojednania, przebaczenia i do dobra, które jest odpowiedzią na zło i które je zwycięża. Jedyną drogą do zjednoczenia ludzi wierzących jest Chrystus i głoszenie Jego

Jedność z Bogiem domaga się dopełnienia w wymiarze horyzontalnym, którego podstawą jest braterstwo. Relacja braterstwa zachodzi wtedy, jeśli ludzie mają tego samego ojca. Jest to relacja wtórna, która wynika z relacji dziecięstwa i ojcostwa. Zjednoczenie na płaszczyźnie braterstwa jest możliwe tylko wtedy, gdy ludzie, którzy do niego dążą, uznają, że Bóg jest ich wspólnym Ojcem. Przyjęcie tej prawdy jest realną siłą jednoczącą, która stanowi pewny fundament braterstwa między wszystkimi ludźmi¹⁴. Świadomość powszechnego ojcostwa Boga oraz braterstwa wszystkich ludzi w Chrystusie dostarcza nowego kryterium jedności. W tej perspektywie, poza więzami ludzkimi i naturalnymi, zarysowuje się w świetle wiary nowy wzór jedności rodzaju ludzkiego (SRS 40).

Braterstwo jest też siłą jednoczącą wszystkich chrześcijan, którzy przez chrzest zostali włączeni w Chrystusa i Kościół. Chrzest stanowi sakramentalny węzeł jedności wszystkich ochrzczonych (por. DE 22), odnawia jedność z Bogiem i wprowadza człowieka do wspólnoty wierzących. Fundamentem tej jedności jest Trójca Święta, gdyż chrzest dokonuje się w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego. Jak zauważa kard. J. Ratzinger, przez chrzest otrzymujemy w darze od Boga drugiego człowieka jako brata¹⁵. Z tego daru powstaje troska o jedność między tymi, których on złączył więzami braterstwa.

Drugim sakramentem, który buduje jedność Kościoła katolickiego, jest Eucharystia (por. EdE 39)¹⁶. W Eucharystii Kościół nieustannie rodzi się i odnawia jako *communio*, w niej Kościół kryje w sobie początek ostatecznego zjednoczenia¹⁷. Eucharystia jest uobecnieniem jedności wśród uczniów Chrystusa. Jedność ta dotyczy nie tylko ścisłego związku poszczególnych wiernych z Chrystusem, ale również braterskich relacji między uczniami Chrystusa¹⁸. Jedność eucharystyczna buduje i udoskonala jedność z Chrystusem, wspólnotą Kościoła i poszczególnymi ludźmi. Dlatego jedność, która łączy chrześcijan wokół stołu Pańskiego, ma być

przebaczającej miłości. Chrystus niszczy grzech i usuwa tym samym przeszkodę do zjednoczenia ludzi. F. Blachnicki, *Ewangelizacja drogą do jedności*, w: F. Blachnicki, *Jedność i diakonia ...*, s. 64-65.

¹⁴ Por. F. Blachnicki, *Ewangelizacja drogą do jedności...*, s. 64.

¹⁵ Por. J. Ratzinger, *Nowe porywy ducha. Ruchy odnowy w Kościele*, red. Z. Korzeńska, Kielce 2006, s. 70; Zob. J. Cordes, *Niech zstąpi Duch Twój... Refleksje nad tematem katolickiej Odnowy w Duchu Świętym*, Kraków 1988, s. 127-128.

¹⁶ Zob. Benedykt XVI, *Budowanie wspólnoty kościelnej ma kluczowe znaczenie dla misji. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2010 roku*, OsRomPol 30(2010), nr 6, s. 5.

¹⁷ Jan Paweł II, *Kościół tajemnicą komunii zbudowanej na miłości*, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II*, cz. 1, *Kościół w zamyśle Bożym według Pisma Świętego*, Kraków-Ząbki 1999, s. 83; Zob. J. Ratzinger, *W drodze do Jezusa Chrystusa*, Kraków 2005, s. 117-130.

¹⁸ T.J. Chleboński, *Ekumenizm duchowy w nauczaniu Jana Pawła II*, Lublin 2006, s. 204; zob. *II Dokumenty z Malines. Ekumenizm i Odnowa Charyzmatyczna*, red. L. Suenens, przeł. A. Foltńska, Kraków 2007, s. 58-59; J. Stafford, *Potrzeba więzi*, „Post-Scriptum” 3(1998), nr 6, s. 105-106.

widoczna przede wszystkim w osobach angażujących się w różnych zrzeszeniach religijnych laikatu.

3. Budowanie jedności z ludźmi

Budowanie jedności z hierarchią kościelną

Jednym z kryteriów eklezjalności zrzeszeń religijnych laikatu jest troska o komunie kościelną, która wyraża się przez jedności z hierarchią oraz z innymi zrzeszeniami. Łączność z papieżem i z biskupem polega na gotowości przyjmowania ich nauki i pasterskich zaleceń. Natomiast jedność pośród zrzeszeń religijnych laikatu ma się realizować przez wzajemną współpracę (por. ChL 30; NMI 46)¹⁹. Kard. J. Ratzinger stanowczo pouczał, że różnorodne ruchy, które pojawiają się stopniowo w Kościele, mają służyć budowaniu jedności. Jeśli natomiast odłączają się, nie chcąc budować jednej wspólnoty wiernych, wchodzą na „falszywą drogę chrześcijaństwa elitarnego”²⁰.

Istniejące w Kościele zrzeszenia religijne mają w swej działalności objawiać zasadnicze rysy życia kościelnego, przepelnione miłością, służbą i obecnością. Stąd Jan Paweł II mówi o konieczności jedności z Kościołem bez żadnych zastrzeżeń, o potrzebie życia umocnionego w źródłach sakramentalnych, o posłuszeństwie przenikniętym miłością i odpowiedzialnością wobec pasterzy Kościoła²¹. Ciężar troski o budowanie jedności mają wziąć na siebie liderzy poszczególnych zrzeszeń, którzy będą troszczyć się o tworzenie więzi zaufania i współpracy z biskupami i kapłanami²².

Liderzy grup religijnych nie powinni zapominać, że działają w Kościele partykularnym w konkretnej wspólnotcie parafialnej. Zobowiązuje to do realizacji wspólnego programu duszpasterskiego, pod kierunkiem odpowiedzialnego duszpasterza²³, który ma niezastąpioną rolę w integracji zrzeszeń religijnych laikatu z życiem Kościoła. Zadaniem duszpasterza jest pomoc w zintegrowaniu zrzeszenia

¹⁹ Jan Paweł II, *Idźcie i nieście wszystkim narodom prawdę, piękno i pokój. Przemówienie w czasie audiencji dla ruchu „Comunione e Liberazione”*, NP, t. 7/2, rok 1984, Poznań 2002, s. 340.

²⁰ J. Ratzinger, *Nowe porywy ducha...*, s. 69.

²¹ Jan Paweł II, *Żaden chrześcijanin nie jest zwolniony od odpowiedzialności za ewangelizację*, NP, t. 5/2, rok 1982, Poznań 1996, s. 707; Zob. Jan Paweł II, *Wyzwolenie chrystusowe we wspólnotcie Kościoła*, NP, t. 2/1 rok 1979, Poznań 1990, s. 315.

²² Por. Jan Paweł II, *Formy życia konsekrowanego w naszych czasach*, w: *Katechety Ojca Świętego Jana Pawła II*, cz. 1, *Kościół w zamyśle Bożym według Pisma Świętego*, Kraków-Ząbki 1999, s. 401.

²³ Por. Benedykt XVI, *Apostolstwo wiernych świeckich w Kościele*, OsRomPol 27(2006), nr 2, s. 35; Zob. A. Schulz, *Kierunki rozwoju ruchów i stowarzyszeń na początku nowego tysiąclecia*, w: *Ogólnopolska Rada Ruchów Katolickich. Znaki nadziei dla świata i Kościoła. Dokumenty z II Kongresu Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich*, red. A. Schulz, Warszawa 2001, s. 65-66.

religijnego z sakramentalnym i liturgicznym życiem Kościoła. Kapłan czyni to szczególnie poprzez sprawowanie Eucharystii²⁴.

Budowanie komunii z innymi zrzeczeniami religijnymi

Jan Paweł II przestrzega zrzeczenia religijne przed zamykaniem się w sobie i izolowaniem od wspólnoty parafialnej i diecezjalnej, ponieważ tylko rzeczywiste włączenie się w strukturę Kościoła zapewnia autentyczność i skuteczność apostołskiego zaangażowania²⁵. Troška o jedność terytorialną zdaniem kard. J. Ratzingera wyraża prawdę, że chrześcijaństwo nie jest gronem przyjaciół, którzy separują się od innych i zamykają się w sobie, ale gromadzi ludzi, którzy są znalezieni przez Pana i akceptują braci, których On im daje²⁶. Działalność zrzeczeń religijnych laikatu ma zatem prowadzić do pełniejszego włączenia wiernych w życie wspólnoty parafialnej²⁷.

Jak już wspomniano budowanie jedności między członkami parafii realizuje się przez sprawowanie sakramentów świętych, zwłaszcza Eucharystii²⁸. Małe grupy mają więc wspierać uczestnictwo wspólnoty parafialnej w jej celebrowaniu oraz zachowywać, na ile to możliwe, jedność życia liturgicznego w poszczególnych rodzinach. Dopuszcza się jednak w niektórych duszpasterskich okolicznościach celebrowanie w małych grupach, ale pod warunkiem, że będzie ona służyć wychowaniu do bardziej świadomego i czynnego uczestnictwa w liturgii. Taką działalność należy jednak zharmonizować z całością duszpasterskiego programu diecezji, ponieważ sprawowanie liturgii równoległe lub w rywalizacji z Kościołem partykularnym traci swój charakter wspólnoto twórczy i wychowawczy (DD 36; SC 63)²⁹.

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół*, NP, t. IV/1 rok 1981, Poznań 1989, s. 542.

²⁵ Jan Paweł II, *Pokuta i pojednanie. Do uczestników spotkania wspólnot neokatechumenalnych*, NP, t. 6/1, rok 1983, Poznań 1998, s. 179; Warto przytoczyć słowa Jana Pawła II na temat jedności chrześcijan: „[...] Jedność Kościoła winna odbijać się w wazszych grupach oraz postępować tak, by każda aktywność przypominała żarliwość pierwszych chrześcijan: «jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich wierzących» (Dz 4, 22)”. Jan Paweł II, *Kościelny charakter Akcji Katolickiej*, NP, t. 9/1, rok 1986, Poznań 2005, s. 47.

²⁶ J. Ratzinger, *Nowe porywy ducha...*, s. 70.

²⁷ II Polski Synod Plenarny (1991-1999), *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich*, Poznań 2001, nr 43.

²⁸ Zob. K. Wojtyła, *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972, s. 312.

²⁹ Kardynał J. Ratzinger pisze: „[...] W każdym razie, potrzebujemy nowej świadomości liturgicznej – aby zniknął ten konstrukcyjny duch. Sprawy zaszły tak daleko, że kręgi liturgiczne majstrują dla siebie liturgię niedzielną. Rzecz, którą się nam tu oferuje, z pewnością jest produktem paru bystrych, sprawnych ludzi, którzy sobie coś wykoncypowali. Ale nie znajdują w nim już sacrum, które mnie sobą obdarza. Lecz sprawność kilku ludzi”. J. Ratzinger, *Bóg i świat, wiara i życie w dzisiejszych czasach. Z kardynałem Josephem Ratzingerem Benedyktem XVI rozmawia Peter Seewald*, Kraków 2005, s. 382.

Kościół, zachęcając zreszenia religijne, by były z Nim w jedności, dopuszcza jednocześnie możliwość funkcjonowania w przestrzeniach właściwych dla ich życia, tak by przynosiło to owoce dla całej wspólnoty chrześcijańskiej. Ludzie obdarzeni szczególnym charyzmatem mają czuć się odpowiedzialni za jedność, wspólną wiarę Kościoła i podporządkowanie się przewodnictwu papieża oraz kolegium biskupów. Wszystko, co czynią zreszenia religijne, zgodnie z obowiązującym prawem, ma być podporządkowane podstawowej strukturze Kościoła³⁰. Wynika stąd potrzeba wspólnoty Kościoła lokalnego z ruchami religijnymi, w której wszystko co dla nich charakterystyczne, będzie akceptowane i postrzegane jako bogactwo. W jednym Kościele istnieje wiele dróg, lecz dopiero wszystkie razem tworzą „symfonię wiary” i żywy organizm Kościoła³¹.

Kościół, otwierając się na nowe ruchy, zastrzega sobie prawo ich weryfikowania pod kątem służby jedności. Dlatego konieczny jest żywy kontakt duszpasterzy ze wspólnotami działającymi w ramach parafii³². Jan Paweł II przypomina jednak kapłanom, którzy chcą zajmować się zreszeniami religijnymi, o konieczności życzliwego dla nich szacunku, opartego na wspólnym wszystkim chrześcijanom pragnieniu wzrastania w darach Ducha Świętego³³. Do wszystkich bowiem odnosi się napomnienie Apostoła Pawła: „Ducha nie gaście, prorocтва nie lekceważcie. Wszystko badajcie, a co szlachetne zachowujcie” (1 Tes 5, 19-21; por. NMI 46)³⁴.

Biskup, który jest odpowiedzialny za Kościół diecezjalny, ma prawo do osądu postaw członków ruchów religijnych oraz ich udziału w życiu miejscowego Kościoła. Zadaniem biskupa jest ocena ruchów i troska o ich oczyszczenie. Swoją troską pasterską ma otaczać wszystkie zreszenia religijne i przyjmować je jako impuls Ducha Świętego, który zapewnia Kościołowi żywotność i wspiera go

³⁰ J. Ratzinger, *Nowe porywy ducha...*, s. 71; zob. Jan Paweł II, *Kochajcie Niepokalaną. Przemówienie Ojca Świętego do członków Stowarzyszenia Synów i Córek Krzyża Świętego*, OsRomPol 26(2005), nr 2, s. 26.

³¹ Benedykt XVI, *Chcemy być Kościołem otwartym na przyszłość*, OsRomPol 26(2005), nr 10, s. 32.

³² Benedykt XVI, *Apostolstwo wiernych świeckich w Kościele*, OsRomPol 27(2006), nr 2, s. 35.

³³ Por. Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół*, NP, t. 4/1, rok 1981, Poznań 1989, s. 542.

³⁴ Benedykt XVI, *Droga Neokatechumenalna wielkoduszną posługą ewangelizacyjną*, OsRomPol 30(2009), nr 3, s. 9; Zob. Jan Paweł II, *Jedność Kościoła i powszechne braterstwo*, OsRomPol 24(2003), nr 4, s. 53-54; J. Cordes, *Znaki nadziei. Ruchy i nowe rzeczywistości w życiu Kościoła w wigilię wielkiego jubileuszu*, Częstochowa 1998, s. 222-232. W określeniu „wszystko badać” kryje się zachęta, by nie oceniać z zewnątrz, ale badać od wewnątrz, w symbiozie i współodczuwaniu. Pociąga to za sobą obowiązek podjęcia wielodyscyplinarnych badań, na których terenie winny się ze sobą spotkać teologia i nauki społeczne. *II Dokumenty z Malines. Ekumenizm i Odnowa Charyzmatyczna*, red. L. Suenens, przeł. A. Foltńska, Kraków 2007, s. 73-74; zob. G. Carriquiry, *I movimenti ecclesiali nel contesto religioso e culturale di oggi*, w: *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Pontificum Consilium pro Laicis. Libreria Editrice Vaticana, Citta del Vaticano, s. 49.

w poszukiwaniu właściwej drogi odnowy. W tym celu pasterz diecezji ma zachęcać proboszczów i innych duszpasterzy, aby byli otwarci na nowe ruchy i otaczali je opieką duszpasterską i duchową. Pasterze mają też wspierać wiernych w zachowaniu otwartości serca na nieoczekiwane natchnienia Ducha Świętego, działającego w zrzesczeniach religijnych³⁵.

W nauczaniu Jana Pawła II można dostrzec ciągle wzywanie do braterstwa i jedności między zrzeczeniami religijnymi laikatu. Papież widzi w każdej z tych organizacji żywe komórki Kościoła. Przypomina jednak, że wszystkie zrzeczenia potrzebują siebie nawzajem do tego, aby mogły wykonywać swoją funkcję, gdyż muszą być związane z ciałem Chrystusa. Wielość celów i inspiracji, które przyświecają poszczególnym zrzeczeniom, ma służyć wzajemnemu uzupełnianiu. Żadne zrzeczenie religijne, zdaniem papieża Jana Pawła II, nie może wykluczać innych, nie może zadawałać się sobą, ani pretendować do bycia posiadaczem jedynej drogi odnowy Kościoła³⁶. Kościół jest wspólnotą organiczną, dlatego jest w niej miejsce dla każdego i każdy jest potrzebny. Każde zrzeczenie religijne laikatu ma swoją misję do wypełnienia bez względu na to, czy jest małą wspólnotą, czy wielkim ruchem międzynarodowym³⁷.

Poszczególne zrzeczenia religijne winny uświadomić sobie potrzebę wzajemnego dopełniania się i dbania o więzi pomiędzy poszczególnymi grupami. Chodzi tu nie tylko o wzajemny szacunek, ale o rzeczywistą współpracę. Jej podstawą jest wyznawanie tej samej wiary, przynależność do tego samego Kościoła partykular-

³⁵ J. Ratzinger, *Nowe porwy ducha...*, s. 66. Kard. J. Ratzinger przypomina, że relacja między instytucją kościelną a ruchami powinna opierać się na regułach ujętych w statutach. Wymaga też ludzkiego i duchowego zrozumienia. Bardzo ważne jest też powiązanie między statutami, które już istnieją albo są opracowywane dla różnych ruchów, a osobistym charyzmatem biskupa czy proboszcza, którzy, uznając duchowy dar jaki niesie ze sobą dany ruch, potrafią go włączyć w życie diecezji i parafii. Tamże.

³⁶ Por. Jan Paweł II, *Żaden ruch nie może wykluczać innych*, OsRomPol 1(1980), nr 4, s. 24.

³⁷ Zob. S. Ryłko, *Ruchy, stowarzyszenia, w których działam, jako miejsce wzrostu duchowego*, w: *Krzewić duchowość komunii. Materiały z I Diecezjalnego Forum Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich. Tarnów 9 VI 2001*, red. W. Piotrowski, Tarnów 2001, s. 26-27; Budowaniu jedności pośród zrzeczeń religijnych laikatu służą kongresy zainicjowane przez ks. F. Blachnickiego i ks. L. Giussaniego w 1981 roku podczas I Kongresu Ruchów Eklezjalnych w Rzymie. Przerodziły się one w Międzynarodowy Kongres Ruchów Kościelnych, które odbyły się kolejno w 1981 roku w Rzymie; 1987 roku w Rocca di Papa; 1991 roku w Bratysławie; 1998 i 2006 roku w Rzymie. W Polsce budowaniu komunii i współpracy służy Ogólnopolska Rada Ruchów Katolickich. Powstała w 1990 roku jako owoc trwającej od 1978 roku współpracy liderów działających w Polsce ruchów, wspólnot, grup i stowarzyszeń. Obecnie w skład rady wchodzi 70 działających w Polsce zrzeczeń katolickich. Rada zajmuje się także organizowaniem kongresów ruchów i stowarzyszeń katolickich, których odbyło się do tej pory trzy. Pierwszy w 1994 r., drugi w 2000 r. i trzeci w 2007 r. W. Skworec, art. cyt., s. 9; W. Śmigiel, *Apostolstwo świeckich w zrzeczeniach religijnych*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 56(2009), t. 1, s. 57-68.

nego oraz realizacja tych samych celów apostołskich³⁸. Od świadectwa jedności dawanego przez Kościół zależy także siła i skuteczność ewangelizacji. Ewangelia nie może być rozdarta sporami czy wzajemnym potępieniem, ponieważ wtedy będzie powodem zgorszenia. Jedność między uczniami Chrystusa jest dowodem wiary dawanej światu i samemu Chrystusowi (por. EN 77). Zrzeszenia religijne mają więc podjąć zdecydowaną współpracę, prowadzącą do solidarnego realizowania zbawczej misji Kościoła, której pierwszym elementem jest ukazywanie obecności Chrystusa w świecie. Dokonuje się to przez współpracę i jedność, która nie tylko pobudza do bezpośredniej działalności apostołskiej oraz misyjnej, ale też jej sprzyja (por. ChL 64). Także Benedykt XVI przypomina, że zrzeszenia nigdy nie powinny ze sobą rywalizować, ale uzupełniać się w wypełnianiu aktualnych zadań apostołskich³⁹. Kościołowi potrzebna jest autentyczna wspólnota różnych ruchów, w której wszystkie formy wyłączania się z ogółu muszą zostać wyeliminowane na rzecz współpracy dla dobra jednego Kościoła⁴⁰. Trwanie w jedności uzewnętrznia tajemnicę Kościoła i chrześcijaństwa oraz warunkuje skuteczność i owocność Jego odnowy.

Ponieważ zrzeszenia są nierozłącznie związane z Kościołem, to ich zadaniem jest także współpraca i budowanie jedności z całym Ludem Bożym oraz pozostawanie w jego służbie⁴¹. Jednym ze sposobów realizacji tego zadania jest współdziałanie różnych charyzmatów oraz dążenie do zintegrowania różnych dziedzin apostołstwa w Kościele lokalnym i wspólnotach parafialnych⁴².

³⁸ Por. Jan Paweł II, *Odpowiedź na potrzeby ewangelizacji społeczeństwa*, w: *O apostołstwie świeckich. Przemówienia Jana Pawła II i dokumenty Kościoła*, red. P. Taras, E. Weron, „Biblioteka Apostołstwa Ludzi Świeckich” (dalej cyt. BALŚ) nr 3, Warszawa 1993, s. 65.

³⁹ Benedykt XVI, *Apostołstwo wiernych świeckich w Kościele* OsRomPol 27(2006), nr 2, s. 35; Według Jana Pawła II „[...] duchowość komunii to także zdolność odczuwania więzi z bratem w wierze dzięki głębokiej jedności mistycznego Ciała, a zatem postrzeganie go jako kogoś bliskiego, co pozwala dzielić jego radości i cierpienia, odgadywać jego pragnienia i zaspakajać jego potrzeby, ofiarowywać mu prawdziwą i głęboką przyjaźń. Duchowość komunii to także zdolność dostrzegania w drugim człowieku przede wszystkim tego, co jest w nim pozytywne, a co należy przyjąć i cenić jako dar Boży. [...] Duchowość komunii to wreszcie umiejętność czynienia miejsca bratu, wzajemnego noszenia brzemion (por Ga 6, 2) i odrzucania pokus egoizmu, który nieustannie nam zagraża, rodząc rywalizację” (NMI 43).

⁴⁰ Benedykt XVI, *Chcemy być Kościołem otwartym na przyszłość*, OsRomPol 26(2005), nr 10, s. 32; Zob. S. Ryłko, art. cyt., s. 27; Zob. M. Vlk, *Rola ruchów i stowarzyszeń katolickich w jednoczącej się Europie*, „Zeszyty Niedzieli” nr 23, Częstochowa 2001, s. 32-34.

⁴¹ Jan Paweł II, *Odpowiedź na potrzeby ewangelizacji społeczeństwa*, w: *O apostołstwie świeckich. Przemówienia Jana Pawła II i dokumenty Kościoła*, red. P. Taras, E. Weron, BALŚ nr 3, Warszawa 1993, s. 68.

⁴² Jan Paweł II, *Żaden chrześcijanin nie jest zwolniony od odpowiedzialności za ewangelizację*, NP, t. 5/2, rok 1982, Poznań 1996, s. 707.

Apostolstwo zespołowe świadczy o jedności wspólnoty Kościoła w Chrystusie, który powiedział: „Gdzie bowiem dwaj albo trzej zgromadzeni są w imię moje, tam i ja jestem pośród nich” (Mt 18, 20)⁴³. Zadaniem zrzeżeń religijnych laikatu zaangażowanych w chrześcijańską animację rzeczywistości doczesnej jest więc dawanie codziennego świadectwa współpracy i braterstwa⁴⁴. Celem tej współpracy jest ukazanie światu wartości duchowych, udzielenie odpowiedzi na najbardziej nurtujące go pytania, oczyszczenie w świetle Ewangelii mądrości ludzkiej i innych religii oraz troska o godność każdego człowieka⁴⁵.

Otwartość zrzeżeń religijnych na ekumenizm i dialog

Obok zaangażowania zrzeżeń religijnych laikatu w umacnianie jedności z hierarchią i między sobą, ważne miejsce zajmuje działalność ekumeniczna. Jej podstawą jest sakrament chrztu i wspólna wiara. Ekumenizm służy spotęgowaniu tęsknoty za kościelną jednością wszystkich chrześcijan w jednej wierze, tak aby „świat zwrócił się do Ewangelii i w ten sposób zyskał zbawienie na chwałę Bożą” (DE 1)⁴⁶. Do urzeczywistnienia prawdziwej jedności w Kościele prowadzi Duch Święty. O takiej jedności pisał już św. Paweł do Efezjan: „Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich, który jest i działa ponad wszystkimi, przez wszystkich i we wszystkich” (Ef 4, 6)⁴⁷. Zadaniem zrzeżeń religijnych jest więc wsłuchiwanie się w natchnienia Ducha w celu zbudowania prawdziwej jedności.

Możliwość włączenia się zrzeżeń religijnych laikatu w budowanie więzi ekumenicznych należy widzieć w dialogu i ekumenizmie duchowym⁴⁸. Dialog ekumeniczny prowadzony w duchu wzajemnego zrozumienia ma pomóc w poznawaniu siebie nawzajem. Ekumenizmowi duchowemu ma natomiast sprzyjać nawrócenie serca i świętość życia oraz modlitwa o jedność chrześcijan. Należy też podkreślić, iż budowaniu jedności między chrześcijanami sprzyja także wspólne zaangażowanie na rzecz cierpiących i potrzebujących (DE 6-12)⁴⁹.

Spośród różnorodnych ruchów odnowy w Kościele są i takie, które w sposób szczególny podjęły się działalności ekumenicznej. Przykładem może tu być Ruch

⁴³ K. Wojtyła, dz. cyt., s. 332.

⁴⁴ Jan Paweł II, *Kościelny charakter Akcji Katolickiej*, NP, t. 9/1, rok 1986, Poznań 2005, s. 47.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Żaden ruch nie może wykluczać innych*, OsRomPol 1(1980), nr 4, s. 24.

⁴⁶ Zob. J. Cordes, *Niech zstąpi Duch Twój... Refleksje nad tematem katolickiej Odnowy w Duchu Świętym*, Kraków 1988, s. 129-137.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół*, NP, t. 4/1, rok 1981, Poznań 1989, s. 543.

⁴⁸ Zob. Papieska Rada do Spraw Jedności Chrześcijan. *Dyrektorium Ekumeniczne*. nr 52; Działalność ekumeniczna zrzeżeń religijnych laikatu ma być prowadzona według zasad podanych przez Sobór Watykański II w dekrete *Unitatis et redintegratio* nr 2-4 oraz Dyrektorium Ekumeniczne Papieskiej Rady do Spraw Jedności Chrześcijan nr 102-121.

⁴⁹ Benedykt XVI, *Apostolstwo wiernych świeckich w Kościele*, OsRomPol 27(2006), nr 2, s. 36; Benedykt XVI, *Ruch ekumeniczny*, OsRomPol 28(2007), nr 3, s. 14; zob. T. Chlebowski, *Ekumenizm duchowy w nauczaniu Jana Pawła II*, Lublin 2006, s. 93.

Światło-Życie, którego założyciel – ks. Franciszek Blachnicki – nakreślił zadanie budowania jedności. Kwestię jedności ks. Blachnicki postawił w ścisłej relacji do odnowy Kościoła i ewangelizacji. Ekumeniczne nastawienie tego ruchu zaowocowało tym, że opracowano programy ewangelizacyjne dla wszystkich wyznań⁵⁰.

Do ruchów o ekumenicznym nastawieniu należy także Odnowa w Duchu Świętym. Odnowa zwraca uwagę na duchowe przebudzenie, które jest darem Ducha Świętego. Należy podkreślić, że działalność tego ruchu na płaszczyźnie ekumenizmu duchowego rozwija się w modlitwie koncentrującej się wokół Ducha Świętego⁵¹. Wspólną płaszczyzną ekumenicznej Odnowy w Duchu Świętym i braci odłączonych jest doświadczenie chrztu w Duchu Świętym. Fakt ten podkreślił Jan Paweł II: „Przez wasze doświadczenie wielu darów Ducha Świętego, które dzielicie również z naszymi odłączonymi braćmi i siostrami, waszą szczególną radością jest wzrastanie w pragnieniu jedności, do której nas Duch prowadzi, i w oddaniu się poważnemu zadaniu ekumenizmu”⁵². Członkowie Odnowy doświadcniają, że jedność jest ostatecznie darem Boga i nie do końca zależy od ludzkich pragnień.

Kolejnym ruchem o ekumenicznym nastawieniu jest Ruch Wiara i Światło. Został on założony przez Jeana Vaniera i Marie-Helene Mathieu w celu pomocy osobom upośledzonym umysłowo w odnalezieniu miejsca w Kościele i społeczeństwie. Ekumeniczne znaczenie tego ruchu podkreślił Jan Paweł II w przemówieniu do jego członków: „W waszym niezwykle zróżnicowanym ruchu, którego członkowie pochodzą z siedemdziesięciu pięciu krajów, doświadczacie autentycznej rzeczywistości ekumenicznej. Obecność w Lourdes grupy chrześcijan różnych wyznań, katolików, prawosławnych, anglikanów i protestantów, świadczy – przez wspólną wiarę w Chrystusa Zmartwychwstałego – że każdy człowiek jest darem Boga, że posiada godność i niezbywalne prawo oraz że mimo inwalidztwa może żyć szczęśliwie”⁵³.

Do ruchów ekumenicznych można z pewnością zaliczyć też założony przez Chiareę Lubich (†2008) Ruch Focolari. Charyzmat tego ruchu zakłada budowanie jedności w Kościele. Statutowym zadaniem tej wspólnoty jest prowadzenie dialogu, który realizowany jest na czterech płaszczyznach. Najpierw dialog odbywa się w Kościele pomiędzy poszczególnymi osobami, grupami i ruchami. Jego zadaniem jest umocnienie więzi z papieżem i biskupami oraz pomiędzy zrzeszeniami. Następnie, drugą formą dialogu jest współpraca z chrześcijanami innych wyznań, by doprowadzić do jedności między różnymi Kościołami. Trzecią płaszczyznę stanowi dialog międzyreligijny. Jego celem jest nawiązanie kontaktów i zawiązywanie

⁵⁰ Tamże, s. 218.

⁵¹ Zob. M. Calisi, *Ekumenizm a Odnowa Charyzmatyczna*, „Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym” 70(2004), nr 1, s. 84-90.

⁵² J. Cordes, *Niech zstąpi Duch Twój... Refleksje nad tematem katolickiej Odnowy w Duchu Świętym*, Kraków 1988, s. 128-129.

⁵³ Jan Paweł II, *Przesłanie z okazji 30-lecia powstania ruchu „Wiara i Światło”*, OsRomPol 22(2001), nr 6, s. 8.

więzi z wyznawcami innych religii. Czwartą formą jest dialog z ludźmi dobrej woli bez żadnych odniesień religijnych⁵⁴.

Ruchem, którego głównym zadaniem jest troska o budowanie jedności, jest także Chemin Neuf, czyli Nowa Droga. Członkowie tego ruchu należą do różnych wyznań chrześcijańskich, spotykają się dwa razy w roku na cyklicznych spotkaniach formacyjnych, które poświęcone są ekumenizmowi oraz różnym aspektom jego urzeczywistniania⁵⁵.

Po wskazaniu kilku zaledwie ruchów o nachyleniu ekumenicznym, trzeba stwierdzić, że każde zrzeszenie religijne laikatu, które powstało po Soborze Watykańskim II ma troszczyć się o jedność. W tym celu powinno w swoim programie formacyjnym oraz zewnętrznej działalności, uwzględniać ekumenizm duchowy i w praktyczny sposób go realizować w celu dawania wspólnego chrześcijańskiego świadectwa.

* * *

Ważną rolę w odkrywaniu na nowo niezastąpionej roli wspólnoty, zarówno w wymiarze horyzontalnym jak i wertykalnym, odgrywają zrzeszenia religijne laikatu. Wspólnoty te promując wspólnotowość, mogą okazać się skutecznym antidotum na choroby współczesnego świata. Warunkiem jest jednak podjęcie zadań wynikających ze wspólnotowej natury Kościoła.

Na pierwszym miejscu budowanie jedności należy rozpocząć od osobistego nawrócenia i odnowy życia przez zjednoczenie z Bogiem. Człowiek, a zarazem wszystkie wspólnoty eklezjalne, które chcą dążyć do jedności w jakiegokolwiek dziedzinie życia, powinien najpierw sam poddać się Bogu i przyjąć postawę ciągłego nawracania i pojednania.

Zrzeszenia religijne przyczyniają się do budowy Kościoła przez troskę o komunie kościelną, która polega na jedności z hierarchią oraz z innymi zrzeszeniami religijnymi. Łączność z papieżem i biskupem ma wyrażać się w gotowości przyjmowania ich nauczania i pasterskich wskazań. Ważną płaszczyzną budowania komunii kościelnej jest troska o jedność pośród wszystkich zrzeszeń religijnych laikatu, która powinna się realizować przez wzajemną współpracę w dziele ewangelizacji (por. ChL 30; NMI 46).

Ważne miejsce w budowaniu jedności w Kościele zajmuje działalność ekumeniczna. Dialog i ekumenizm duchowy budują więzi braterskie z braćmi odłączonymi. Należy też podkreślić, iż w budowaniu jedności pośród chrześcijan ważną rolę odgrywa nawrócenie serca, świętość życia, modlitwa o jedność chrześcijan i wspólne zaangażowanie na rzecz cierpiących i potrzebujących.

⁵⁴ Por. Jan Paweł II, *Kontemplacja życia Chrystusa oczami Maryi*, OsRomPol 24(2003), nr 1, s. 5; zob. Ch. Lubich, *Dzieło Maryi*, „PostScriptum” 3(1998), nr 6, s. 107-108.

⁵⁵ T. Chlebowski, dz. cyt., s. 220-221.

Aby zrzeszenia religijne mogły wykonywać swoją funkcję, muszą być związane z Chrystusem, potrzebują siebie nawzajem. Wielość celów i dążeń, które przyświecają poszczególnym zrzeszeniom, ma służyć wzajemnemu uzupełnianiu. Zrzeszenia religijne mają więc podjąć zdecydowaną współpracę prowadzącą do solidarnego realizowania zbawczej misji Kościoła, troszcząc się przede wszystkim o jedność, dzięki której będzie widoczna żywa obecność Chrystusa w świecie.

Streszczenie

W artykule podjęta została problematyka zrzeszeń religijnych laikatu i ich roli w budowaniu jedności Kościoła. Komunia kościelna jest koniecznym warunkiem, by jego działalności ewangelizacyjna była owocna i wiarygodna. Autor przypomina, że troska o jedność Kościoła jest podstawowym zadaniem uczniów Chrystusa. W dalszej części wskazuje zrzeszeniom religijnym na ich rolę w umacnianiu jedności Kościoła. Polega ona na pomocy poszczególnym wierzącym w zjednoczeniu się z Bogiem przez wiarę i sakramenty. Budowaniu jedności z ludźmi przez jedność z hierarchią kościelną oraz innymi zrzeszeniami religijnymi laikatu oraz otwartości zrzeszeń religijnych na ekumenizm i dialog.

The Religious Associations of the laity as the Church Unity Creating Place

S u m m a r y

In this article the issue of religious associations of the laity and their role in creating the unity of the Church is examined. The indispensable condition to make the evangelising activity of the Church fruitful and credible is Holy Communion. It is reminded that the concern for the unity of Church constitutes the fundamental task of Christ disciples. In the further part of the article its author addresses religious associations and points out their role in strengthening the unity of the Church. This role consists of helping individual believers to unite with God by faith and holy sacraments, of building the unity with people by the unity with the Church hierarchy and other religious associations of the laity, and of showing openness to ecumenism and discourse.